

Alegat 16.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie budowy gmachu dla pomieszczenia
W. Sejmu i biur Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 22. Sierpnia 1877 wydał W. Sejm uchwałę treści następującej:

1) Upoważnia się Wydział krajowy do rozpoczęcia i przeprowadzenia budowy gmachu na pomieszczenie W. Sejmu i Wydziału krajowego na podstawie przedłożonych planów i kosztorysów z uwzględnieniem zaleconych w sprawozdaniu komisji administracyjnej zmian co do schodów, gzymśów i materiałów na ornamentykę.

2) Przeprowadzenie budowy ma Wydział krajowy skutecznie w drodze przedsiębiorstwa z zachowaniem w każdym kierunku ścisłej oszczędności bez naruszenia jednak bezpieczeństwa, trwałości i dogodności budynku.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu ustanowienie estetyczno - technicznego komitetu budowy, który kontrolować będzie wykonanie dzieła całego z prawem orzekania, czyli i o ile zachodzi potrzeba zaprowadzenia zmian w wykonaniu pojedynczych szczegółów.

4) Z ustanowionego już na ten cel funduszu przeznacza się na budowę gmachu dla W. Sejmu i Wydziału krajowego nieprzekraczalną kwotę 964.000 zł. w. a. i upoważnia się Wydział krajowy do użycia takowej w miarę postępującej budowy.

5) Na koszt administracji budowy gmachu otwiera się Wydziałowi krajowemu z ogólnego funduszu budowy osobny kredyt do wysokości 50.000 zł. w. a.

6) Upoważnia się Wydział krajowy do odprzedania części z realności pod l. 683²/₄ na planie sytuacyjnym oznaczonej literami a. b. c. d.

7) Wydział krajowy ma aż do zupełnego ukończenia budowy zdawać na każdej sesji Sejmowej sprawę z postępu robót i o stanie funduszu budowy.

W zastosowaniu się do 7. ustępu tej uchwały przystępuje Wydział krajowy do zdania sprawy ze swoich czynności przedsięwziętych w tym przedmiocie po koniec Maja 1878.

I. Sprzedaż części realności pod l. 683²/₄.

Sprawozdaniem z dnia 4. Września 1877 l. 28966 przedłożyliśmy ustęp 6. powyższej uchwały W. Sejmowi do Najwyższej Sankcyi, która udzieloną została Najwyższem postanowieniem z dnia 23. Października 1877. Nieprzystąpiliśmy wszelako do sprzedaży tej parceli, lecz odłożyliśmy ją uchwałą z dnia 18. Grudnia 1877 l. 37751 na później, ponieważ plac ten potrzebnym jest na razie do składania materiałów. Skoro tylko będzie wolnym, przystąpimy do sprzedaży.

II. Organizacya administracyi budowy.

W myśl 3. ustępu powyższej uchwały W. Sejmowi utworzyliśmy komitet estetyczno-techniczny. W skład jego wchodzi pod przewodnictwem Marszałka krajowego lub Jego Zastępcy :

1. W. Otton Hausner, poseł na Sejm krajowy i zastępca członka Wydziału krajowego.
2. W. Juliusz Hochberger, Dyrektor urzędu budowniczego miejskiego a obecnie Dyrektor budowy gmachu Sejmowego.
3. W. Księżarski Feliks, c. k. nadradca budownictwa.
4. W. Rodakowski Henryk, artysta - malarz.
5. W. Raciborski Ludwik, nadinżynier Wydziału krajowego.
6. W. Karol Slapa, c. k. nadinżynier.
7. W. Wierzbicki Ludwik, inspektor kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej.
8. W. Zachariewicz Julian, c. k. profesor i rektor Szkoły politechnicznej Lwowskiej.
9. J. W. hr. Władysław Badeni, członek Wydziału krajowego.
10. W. Wereszczyński Józef, członek Wydziału krajowego.
11. Podpisany sprawozdawca.

Dyrekcję budowy złożyliśmy w ręce autora aprobowanych przez W. Sejm planów i kosztorysów, inspekcję zaś powierzyliśmy panu Józefowi Janowskiemu, architekcie częściej już przez nas używanemu a mianowicie przy podwyższeniu powszechnego szpitala lwowskiego. Zorganizowawszy w ten sposób administrację przystąpiliśmy do wydania instrukcyi dla tych organów na podstawie uchwały komitetu estetyczno-technicznego. Uchwałą swoją powziął komitet na podstawie licznych doświadczeń a cechą tej instrukcyi, mianowicie, o ile ona się tyczy komitetu, jest, że czynności tegoż komitetu dzielą się na dwie części a mianowicie :

Na czynności, w których komitet samoistnie bez zatwierdzenia Wydziału krajowego rozstrzyga w myśl ustępu 3. powyższej uchwały W. Sejmowi i na czynności, w których komitet jest tylko organem doradczym Wydziału krajowego.

Mając w komitecie mężów nauki i doświadczenia, Wydział krajowy opierał swoje uchwały na zdaniu tegoż komitetu i dla tego wszystko, co Wydział krajowy przedsięwziął w tej sprawie i co dalej wyliczonem będzie, zgodne jest z uchwałami komitetu.

III. Czynności przedwstępne.

Przedewszystkiem zwrócił Wydział krajowy uwagę na to, iż należy uzyskać od gminy zatwierdzenia linii frontowej i od ulicy Kościuszki, uporządkowania ogrodu miejskiego w sposób, iżby

z gmachem Sejmowym jedną stanowił całość. uporządkowanie ulicy Słowackiego i zapewnienie sobie wody do użytku i do picia.

Z przyjemnością skonstatować musi Wydział krajowy, iż gmina miasta Lwowa z całą gotowością przychyliła się do wszystkich naszych żądań i że w całym jej postępowaniu góruje chęć ułatwienia Wydziałowi krajowemu dokonania dzieła a tem samem przyczynienia się doń o ile leży w jej mocy.

I tak zatwierdziła zaproponowaną przez nas linię budowy gmachu od ulicy Słowackiego i od ulicy Kościuszki, zgodziła się na przeistoczenie dolnej części ogrodu miejskiego w sposób odpowiedni, ażeby takowy z przyszłym gmachem Sejmowym tworzył harmonijną całość. Tym celem poleciła swojemu urzędowi budowniczemu, aby wcześniej wygotował i przedłożył Reprezentacyi miejskiej wnioski stosowne z projektem przeistoczenia ogrodu, przyrzekła w przedostatnim roku budowy wybrukować ulicę Słowackiego, przyznała nam prawo używania wody z jednego źródlika ogrodu miejskiego i zezwoliła na założenie bocznej odnogi z miejskiego wodociągu Wuleckiego dla uzyskania wody do picia za opłatą roczną 15 zł. w. a., zezwoliła na zamknięcie ulicy Słowackiego przez cały czas budowy na cele budowy. W końcu na nasz wniosek wypracowała plan zdrenowania ogrodu miejskiego i placu budowy i dokonała tego dzieła z wyjątkiem położenia drenów na placu budowy, ponieważ nawieziony i niez użyty na razie materiał budowlany, nie dozwolił jeszcze robót ziemnych na tym obszarze. Do kosztów tego drenowania przyczyniliśmy się kwotą 3000 zł. w. a., która nam się sownie zwróci przez obniżenie poziomu wody w fundamentach a tem samem przez zmniejszoną potrzebę cementu do fundamentów. Niemniej z całym uznaniem zauważyć musimy, iż pan Stanisław Brykczyński, właściciel placów budowlanych po obu stronach naszego placu, odstąpił ich nam na skład materiałów bez żadnego wynagrodzenia.

IV. Zmiany w pojedynczych szczegółach budowy.

W ustępie 1. na wstępie powołanej uchwały W. Sejmu zalecone zostało Wydziałowi krajowemu uwzględnienie uwag komisji administracyjnej co do schodów, gzymsów i materiałów ornamentyki. Komitet estetyczno-techniczny a z nim i Wydział krajowy poddał nietylko te uwagi ale także i inne przez komisję administracyjną w tekście sprawozdania poczynione najgruntowniejшему zbadaniu i przyszedł do następujących rezultatów :

1. Iż wszystkie schody będą zbudowane z materiału ogniotrwałego.
2. Iż należy pozostać w ogóle przy pojedynczym belkowaniu jako wystarczającym i tańszym a przyjąć podwójne belkowanie tylko w sali obrad Wydziału krajowego i w kancelaryi Marszałka, w których to ubikacyach projektowane są kosztowniejsze pułapy ozdobione sztukaterią.
3. Że zamiast asfaltu w korytarzach należy użyć scallioh lub terazza.
4. Że wobec usiłowań, jakie się objawiają w ostatnich czasach o zastosowanie światła elektrycznego należy wstrzymać się z ostateczną decyzją w tym przedmiocie, wszakże żelazną konstrukcję tak urządzić, iżby w danym razie użyta być mogła do oświetlenia elektrycznego.
5. Że gzymsy w obu fasadach mają być wykonane z kamienia, t. j. tak płyta jako też i górny członek. W podwórzach zaś musieliśmy zostać przy gzymsach z blachy dla nadmiaru kosztów.
6. Że rury spustowe czyli rynny mają być prowadzone wewnątrz budynku ze spustem do kanału a ile możności do wychodków.

7. Że filary między oknami archiwum pod salą Sejmową mają być wykonane nie z kamienia ale z doborowej cegły na cemencie jako równie trwałe a mniej kosztowne.
8. Aby pozostać na razie przy projektowanym kształcie sali Sejmowej, wszakże przedmiot ten dalej jeszcze badać.
9. Aby podwyższyć mur nad oknami pierwszego piętra o 25 centymetrów i o taką samą wysokość okna drugiego piętra, dalej, aby mury fundamentowe budynku podnieść o 62 centymetrów tak że cały budynek podwyższony zostanie o 1 metr i 12 centymetrów.
10. Aby w miejsce zwykłych rynien zaprowadzić wzdłuż atyki głównego frontu podwójne skrzynkowe rynny o 18 calach szerokości.
11. Aby w korytarzach proste zamiast okrągłych kątów zostały wykonane.

V. Budowa sama.

Cała budowa ma być wykończoną do końca Sierpnia 1881 a to w następujących działach :

W roku 1878 mają być wyprowadzone trakty frontowe od ulicy Słowackiego pod dach, aby jeszcze ustawienie dachu i pokrycie możebne było. W środkowym wstępie część, gdzie filary wolno stojące się znajdują, na razie opuścić, zaś część nad salą obrad Wydziału krajowego jako też boczne pawilony głównego frontu wyprowadzić aż do wysokości gzymsu głównego i pokryć prowizorycznie. Środkowy trakt podwórzowy wyprowadzić o tyle, aby części po bokach głównej klatki schodowej stale pokryte zostały, zaś mury głównej klatki schodów montowanie konstrukcyi żelaznej dopuszczają. Sala Sejmowa ma być wymurowaną do wysokości gzymsu głównego, mury tejeż mają być prowizorycznie nakryte.

W roku 1879. Środkowy występ od ulicy Słowackiego wykończyć i wraz z pawilonami bocznymi stale nakryć, wykończyć zupełnie całą facyatę od ulicy Słowackiego i ku skwerom, oraz facyaty podwórzowe frontowych traktów, tudzież facyaty środkowego traktu podwórzowego. Wyprawić wszystkie powyżej wymienione części budynku wewnątrz i ustawić wszystkie schody tamże. Trakt frontowy od ulicy Kościuszki i prawy trakt podwórzowy od strony ulicy Majerowskiej wyprowadzić pod dach i stale nakryć. Wykończyć kanalizację.

W roku 1880. Wykończyć resztę robót w trakcie frontowym od ulicy Słowackiego i w środkowym trakcie podwórzowym. W trakcie frontowym od ulicy Kościuszki i w prawym trakcie podwórzowym wyprawić facyaty i ukończyć wyprawę wewnętrzną, — ustawić schody.

W roku 1881. Wykończyć cały budynek w zupełności po koniec Sierpnia.

Rozkład ten nietylko przestrzegany jest ściśle, ale jest wszelka nadzieja, że w bieżącym roku nad plan wykończone zostaną fundamenta pod trakt boczny od ulicy Majerowskiej i pod trakt frontowy od ulicy Kościuszki.

Cheąc większą część robót wraz z dostawą materiałów oddać w jedną rękę, rozpisaliśmy licytację ofertową na roboty ziemne, na roboty murarskie z dostawą materiałów, na roboty kamieniarskie z dostawą materiałów, na roboty ciesielskie z dostawą materiałów, na części robót stolarskich z dostawą materiałów, na części robót ślusarskich z dostawą materiałów i na położenie warstwy

izolacyjnej asfaltowej z dostawą materiałów, — w łącznej sumie kosztorysowej 546.134 zł. w. a. W ogłoszeniu tem zostawiliśmy wolność licytowania albo na wszystkie te rubryki razem, albo na każdą pojedynczą. Wynik licytacji nie był korzystny co do objęcia w jedno przedsiębiorstwo wszystkich siedmiu rubryk. Zgłosiło się bowiem na wszystkie te rubryki tylko trzech oferentów: Jedna firma wiedeńska i dwie spółki lwowskie. Pierwszy jakkolwiek ofiarował opust około 20.000 zł., nie mógł uzyskać naszego zaufania, albowiem z powodu pewnego przedsiębiorstwa wykonanego we własnej gminie przez Radę miejską wiedeńską za nieuzdatnionego uznany został do wszystkich przedsiębiorstw miejskich na czas nieograniczony. Dwie spółki zaś, o których wspomnieliśmy, żądały tak wygórowaną cenę, jedna o około 120.000 zł. w. a. druga o około 126.000 zł. w. a. wyżej, żeśmy ich ofert przyjąć nie mogli. Przyjeliśmy zaś z oferentów na pojedyncze rubryki:

Pana Emila Torosiewicza na roboty kamieniarskie z materiałem, Pana Karola Hroboniego na roboty ciesielskie i część robót stolarskich z materiałem i pana Kaspra Widackiego na część robót ślusarskich z materiałem a w dalszej pertraktacji Towarzystwo przemysłowe lwowskie na położenie warstw asfaltowych z materiałem.

Na główną rubrykę t. j. na roboty murarskie wraz z materiałem z ceną kosztorysową w sumie 382.492 zł. 34 ct. w. a. niejawił się żaden przedsiębiorca. Przekonaliśmy się z tego rezultatu, że brak kapitału z jednej strony, z drugiej strony smutne doświadczenia, jakich jedno z przedsiębiorstw lwowskich doznało przy budowie Szkoły politechnicznej, konkurencję na roboty wymagające tak ogromnych nakładów zrobiły niemożliwą. Nie mając więc pod tym względem żadnej nadziei lepszych widoków, postanowiliśmy umożliwić przedsiębiorstwo robót murarskich w ten sposób, iż rozdzieliliśmy przedsiębiorstwo robót murarskich od przedsiębiorstwa dostawy materiałów. Tym sposobem przyszliliśmy do możliwości najlepszych rezultatów. I tak objęli przedsiębiorstwa:

robót murarskich i ziemnych p. Wincenty Rawski,
dostawy cementu fabryka Wełdzirska i p. Maurycy Diamand,
dostawy cegły „Pierwsza spółka wyrobu cegieł maszynowych i towarów glinianych (Stillerówka)“, Towarzystwo galicyjskie wyrobu cegieł maszynowych i przedsiębiorstwa budowli (bank budowniczy) i p. Jan Karłowicz; dostawy kamienia do murów Towarzystwo galicyjskie wyrobu cegieł maszynowych i przedsiębiorstwa budowli, p. Jan Karłowicz i p. Jan Hofmann, dostawę piasku p. Manes Chajes, dostawę wapna pp. Samuel Chajes, Marek Tennenbaum, Abraham Byk i Mendel Fortner.

W dalszym ciągu objęli przedsiębiorstwa: dostawienia i ułożenia posadzek fabryka Stanisławowska Seinfeld i Fränkel, podłóg Bracia Wczelaki we Lwowie, ogrzewanie klatki schodowej z korytarzem, sali Sejmowej z korytarzem i wychodków p. Fr. Riehnowski, żelazną konstrukcyę nad klatką schodową i salą Sejmową p. Wojciech Milde, urządzenie wodociągów firma Hohldorf i Brückner we Wiedniu.

VI. Część finansowa.

Uchwałą z dnia 5. Kwietnia 1876 ustanowił Wysoki Sejm fundusz budowy gmachu Sejmu. Na uposażenie tego funduszu przeznaczył Wysoki Sejm:

- a) pozostałość z rachunków r. 1875,
- b) przychody i korzyści z realności Nr. 717¹/₄ przez fundusz krajowy nabytej,
- c) odsetki z lokacyi powyższych funduszków.

Według zamknięcia rachunków za rok 1875 wynosiła pozostałość z końcem roku budżetowego 1875 tj. z końcem Czerwca 1876:

a) w gotówce	367.510 zł. 88 ¹ / ₂ ct.
b) w gotówce w bankach na rachunku bieżącym	351.783 „ 80 „
c) w asygnatach bankowych	148.400 „ — „
d) w książeczce kasy oszczędności	67 „ 42 „
razem	<u>867.762 zł. 10¹/₂ ct.</u>

Z tego funduszu przeznaczył W. Sejm uchwałą z dnia 22. Sierpnia 1877:

a) na budowę gmachu	964.000 zł.
b) na koszta administracyi	50.000 „
razem	<u>1,014.000 zł. w.a.</u>

Ponieważ W. Sejm uchwałą z dnia 5. Kwietnia 1876 przeznaczył na fundusz budowy także procenta od reszty rachunkowej z r. 1875, przeto obowiązkiem było Wydziału krajowego fundusz ten na procent ulokować. Jako najstosowniejszy i konieczny sposób lokowania przedstawiało się nam lokowanie we funduszu krajowym, który nie mając już reszty kasowej żadnej a odbierając dodatki do podatków z dołu nie posiadał żadnych środków do opędzenia administracyi. Lokację tę skuteczniliśmy na 5¹/₂% jako przeciętny procent uzyskiwany w bankach i zakładach kredytowych. Tym sposobem i przez wezwanie doń reszty dochodów przez W. Sejm uchwałą z dnia 5. Kwietnia 1876 wskazanych urósł ten fundusz po koniec Maja 1878 do sumy 936.751 zł. 19 ct. w. a. niewystarczającej jeszcze na pokrycie powyższej sumy 1,014.000 zł. w.a. przeznaczonej przez W. Sejm na koszta budowy i administracyi. Wszakże gdy budowa ta jeszcze przez trzy lata trwać będzie a fundusz budowy tylko częściowo co roku dostarcza środków, przeto aż do ukończenia budowy znaczna do powyższej sumy 936.751 zł. 19 ct w. a. przybędzie jeszcze kwota.

Na funduszu budowy uchwałą z dnia 5. Kwietnia 1876 ustanowionym a pierwotnie 867.762 zł. 10¹/₂ ct. w. a. wynoszącym ciężą wedle uchwał W. Sejmu:

a) wstawiona w budżecie na rok 1876 na pokrycie niedoborów ogólnych suma	130.000 zł.
b) na pokrycie kredytów dodatkowych przeznaczonych uchwałą z d. 26. Kwietnia 1876	112.310 „
c) na pokrycie niedoboru w budżecie na rok 1877	58.323 „
razem	<u>300.633 zł.</u>

Z tej sumy odpada już zaraz suma . . . . . 94 868 „
jako nadwyżka dochodów budżetu z roku 1876.

Cięży więc jeszcze na funduszu budowy suma . . . . . 205.765 „
która w miarę, jak zamknięcia rachunków wykażą niedobory w latach 1876 i 1877 z pierwotnego funduszu budowy pokryte zostaną.

Przystępujemy obecnie do zdania sprawy z sumy 1,014.000 przeznaczonej na koszta budowy i administracyi podczas budowy.

Suma na budowę wyznaczona wynosi	964.000 „
Z tej sumy zapłaciliśmy lub wydaliśmy jako zaliczki po koniec Maja 1878	129.373 „ 63 ¹ / ₂ ct.
Pozostaje nam więc z końcem Maja 1878	<u>834.626 zł. 36¹/₂ ct.</u>

Fundusz na administrację przeznaczony wynosi	50.000 zł.
Z tego funduszu wydaliśmy, w głównej części zaś asygnowaliśmy tytułem płac na cały czas budowy lub na znaczną jego część po koniec Maja 1878	45.702 „ 61 ¹ / ₂ ct.
Mamy więc jeszcze do dyspozycji od 1. Czerwca 1878	<u>4.297 zł. 38¹/₂ ct.</u>

Wydział krajowy wnosi :

Wysoki Sejm raczy sprawozdanie to przyjąć do wiadomości.

Z Wydziału krajowego.

We Lwowie dnia 2. Lipca 1878.

Marszałek krajowy :

Ludwik hr. Wodzicki w. r.

Członek Wydziału krajowego :

Oktaw Pietruski w. r.

Sprawozdawca.

Z drukarni A. Waydowicz (pt. Poremby) Lwów, Rynek 1. 9.